

Appendix 1

Text av Niklas Rydén om konstens betydelse för människan.
Skriven efter ett samtal med kompositören och musikern Peter Schuback.

Om konsten och människan i världen

Gerlesborgsskolan 15 maj 2024

En krökning i tiden

Så sitter vi. Tillsammans, tysta i ett rum.
Vi lyssnar på en cello. I trekvarts timme. Uruppförande.

Det är ett flöde av ljud som gnider, gnisslar, tonar, intonerar, skaver, smickrar, kräver.

Och sakta skärps något. Inuti. I mitt inre.
Det blir till en tid, till ett rum, så tydligt att det nästan går att ta på.

I denna nyvunna närvaro fortsätter cellon sin lek, och jag är med.
I koncentrerad närvaro.
Helt. Inne. I mig själv.

Ja. Helt inne i mig själv, och samtidigt, tillsammans med andra.

Det är just detta som är så unikt. Att det går att vistas i en inre tid och rumslighet, och samtidigt dela den med andra. Det är som att tiden och rummet inuti var och en av oss sakta suddar gränsen mot det rum där vi faktiskt befinner oss, Gerlesborgsskolans konsertsal i Bohuslän.

Plötsligt är vi där i samma tid, i samma rum, och delar ett erfarande som sträcker sig från cellon, sprider sig i luften, in i våra varanden, och ut igen, i ett tillsammans, i en sensorisk närvaro som omsluter oss likt en krökning i rummet, en bubbla i nuet.

Det är märkligt att musik kan skapa denna magi. Javisst. Det finns en social överenskommelse, och vi gör var och en ett inre arbete. Men utan musiken hade det aldrig kunnat ske, eller ens varit möjligt.

I en tid där värdesystem är hotade och ovidkommande information ockuperar varje ledig vrå i hjärnan blir detta en handling av motstånd. Ett motstånd som innefattar en andlig dimension, en skärpning av sinnen och tanke, och ett varande tillsammans som i sig ger styrka och visar på möjliga meningsfulla alternativ.

Mening och argument

Den som är verksam inom konst och kultur ställs ofta inför frågan om konstens uppgift och betydelse för människorna. Framförallt undras det ofta varför samhället över huvud taget ska stödja konst med offentliga medel.

Det finns många kloka och avancerade svar på detta. Med åren har jag dock kommit att landa i ett som är ganska simpelt:

Nästan alla människor, i hela världen, använder sig dagligen av konst och kultur som en grundläggande komponent i vardagen. De lyssnar på musik, ser på film, dansar, läser, spelar, sjunger. Det ger livet innehåll, gör tillvaron uthärdlig och världen lite mer fattbar. För mig räcker detta långt som förklaring till kulturens betydelse för människorna i ett samhälle. Den är helt enkelt något av det finaste och viktigaste vi har.

Och precis som i andra sektorer i samhället behövs det, även inom konsten, forskning, utveckling och spetskompetens. För att möjliggöra detta har samhällen i alla tider på olika vis bidragit med stöd för att sådan verksamhet ska kunna vara det den syftar till.

Utan nya uttryck, utan formexperiment, antiteser, provokationer och andra svårfångade tilltag, skulle även de bredare konstformerna riskera att stagnera, och bli mindre relevanta för alla de som finner ett av tillvarons största glädjeämnen just där. I musiken, filmen, litteraturen, dansen, konsten...

Motiv för handling

Vilka är egentligen drivkrafterna i livet?

De där som väcker energi, lust och nyfikenhet. De där som får oss att verkligen vilja utföra och genomföra något, skrida till handling, trots att det anstränger både tanken, kroppen och vår knappa tid.

De senaste decennierna har dominerats av uppfattningen att inget blir gjort utan ekonomiska incitament. Inga sjuksköterskor eller lärare utan högre lön, inga entreprenörer om skatten är för hög, inga vettiga chefer om de tjänar bättre utomlands. Det är ju möjligheten att tjäna pengar eller göra vinst som är själva drivkraften i vårt kapitalistiska samhälle.

Men är detta verkligen sant? Har vi inte i alla tider sett människor inom omsorg, vård, forskning eller utbildning drivas av något helt annat? Av en vilja att hjälpa och ge något till andra, av nyfikenhet, av idéer, av visioner om att förstå något, upptäcka något, eller sätta samman kunskap på nya sätt?

Konstnärlig aktivitet utgör genom själva sin existens ett argument mot de som hävdar ekonomins hegemoni som mänsklig drivkraft. Konstnärer väljer medvetet ett liv med osäker

inkomst. De vill istället något helt annat. De vill förstå, gestalta, uttrycka, protestera, realisera, kommunicera.

Med det hårda arbete det innebär att skaffa sig nödvändiga färdigheter, och den envishet och uthållighet det konstnärliga skapandet ofta kräver, blir konsten därför en tydlig och viktig motbild i en värld där så mycket kretsar kring pengar.

Sen borde ett rikt samhälle i anständighetens namn se till att konstnärer fick bättre ekonomi. Det är de värda, och det är ju inte så att de inte behöver tjäna pengar.

Men det inte är det som är drivkraften. Den kommer istället inifrån. Som ett långsamt och lågmälat motstånd mot en verklighet som försöker förenkla och mekanisera vad det innebär att vara människa, vad det innebär att finnas här och nu, tillsammans med alla andra.